

Izlaganje sa znanstvenog skupa

UDK 327 (47 + 57]:73):355.02 (47 + 57]:73)

Gorbačov i strategijska obrambena inicijativa (SDI)*

Radovan Vukadinović

Fakultet političkih nauka u Zagrebu

Sažetak

Američki projekt strategijske obrambene inicijative (SDI) je politički, vojni i tehnološki izazov SSSR-u. Ekonomski i politički procesi započeti Gorbačovljevom ideologijom ubrzane modernizacije mogu biti ozbiljno poremećeni započinjanjem nove trke u naoružanju. Sovjetski Savez će na izazove SDI uspješno odgovoriti ukoliko uspješno ograniči rizik vojne prijetnje i sačuva postojeću strategijsku ravnotežu, potakne vlastite tehnološke inovacije, zadovolji interese vojnih struktura i osigura sredstva za ekonomski razvoj. Može se očekivati da će rukovodstvo SSSR-a pažljivo pratiti sve komponente razvoja SDI i istodobno razvijati alternativne odgovore koji će odražavati unutrašnju političko-ekonomsku situaciju i razvoj međunarodnih političkih odnosa.

U općem vanjskopolitičkom pristupu Gorbačova pitanje naoružanja, odnosno razoružanja zauzima istaknuto mjesto. Kao relativno nov čovjek u Politbirou, koji nije imao posebnog udjela u donošenju glavnih odluka vezanih uz razvoj sovjetske vojne sile, Gorbačov je mogao veoma elastično i odlučno ponuditi rješenja koja svojom širinom prelaze dosadašnje sovjetske inicijative. Iako je on čovjek kontinuiteta Andropovljeve linije, njegov nastup na planu međunarodnih odnosa, a posebno kontrole oružja i razoružanja, je znatno dinamičniji i fleksibilniji. Shvaćajući cijenu koju Sovjetski Savez plaća za održavanje svoje sigurnosti u doba kada perestrojka zahtijeva sve više sredstava, a veliki cilj stvaranja modernog Sovjetskog Saveza uoči 21. stoljeća traži dodatne snage, Gorbačov u smanjenju naoružanja vidi značajne mogućnosti koje mogu dati relativno brze i vidljive efekte na ekonomskom i društvenom planu, ali i na međunarodnom planu.

Upravo zbog toga je nastavljanje Reaganove SDI došlo u najgoru doba za Gorbačova koji, suočen s inertnom ekonomskom mašinerijom, teškoćama u političkom i društvenom razvoju i otporima koji bivaju sve organiziraniji,

* Izlaganje na redovnoj godišnjoj konferenciji Udruženja za međunarodne studije, održanoj u St. Luisu, SAD, od 30. ožujka do 3. travnja 1988. godine.

mora strahovati od novog velikog izazova koji bi mogao voditi ekonomskom iscrpljivanju Sovjetskog Saveza.

Stavljajući glavne akcente na razoružanje, u okvirima šireg koncepta novog političkog mišljenja, Gorbačov je prihvatio sastanak u Ženevi i kasnije Reykjaviku u nastojanju da upravo na tom najvažnijem polju američko-sovjetskih odnosa zabilježi konkretne poene. Na oba ova skupa SDI se ispriječila kao velika zapreka koja ometa postizanje konkretnog sporazuma do kojega je objema stranama stalo, naravno, svakoj iz svojih razloga.¹

Promatrajući filozofsko strategijsku poziciju Ronalda Reagana, koji nastoji pokazati da bi SDI, odnosno veliki svemirski štit, riješio pitanje mira u svijetu te da bi na taj način bio stvoren svijet zasnovan na strategiji preživljavanja a ne uzajamnog zastrašivanja, Gorbačov pristupa stvarima na drukčiji način i traži demilitarizaciju svemira i smanjivanje svih vrsta nuklearnog oružja do njegovog punog odstranjivanja krajem ovog stoljeća. Taj veliki sovjetski prijedlog, iznesen 15. siječnja 1986. godine, shvaćen je na Zapadu kao svojevrсна politička propaganda. Margaret Thatcher nazvala ga je vizionarskim snom, dok londonski Institut za strategijske studije piše da je to ustvari povratak »sterilnim debatama« iz šezdesetih godina o »općem i potpunom razoružanju« i realizaciji novih »planova Rapacki«². No, bez obzira na to, činjenica je da je sovjetski lider unio novu dinamiku i da njegova želja za denuklearizacijom nailazi na stanovite odjeke, kako u političkih djelatnika tako i u širokog javnog mišljenja.

Iako sovjetska raketno-nuklearna moć ne premašuje 10% vrijednosti ukupnog vojnog budžeta, Gorbačov je duboko svjestan opasnosti koje nosi nuklearno oružje. Po njemu, sadašnja razina nuklearnog oružja svakoj od supersila osigurava samo »jednaku opasnost«³, a ako se tome dodaju i svi ostali efekti naoružanja: rashodi materijala, sirovinâ, intelektualnih snaga i suvremene tehnologije u neproduktivne svrhe, jasno je da lider koji želi što brže povući Sovjetski Savez iz letargije i zaostajanja mora pristupiti nuklearnom oružju kao najvećem balastu.

Suočen s otporima kod kuće i novim vojno-tehnološkim izazovima moćne industrijske sile — Sjedinjenih Država — Gorbačov nastoji svojim prijedlozima o denuklearizaciji i stalnim unošenjem dodatnih elemenata stvarati teren za postizanje kakvog-takvog sporazuma. On je svjestan da moratorij na nuklearne eksplozije, koji je SSSR održavao gotovo godinu i pol dana nije dao rezultate; da prijedlozi o smanjivanju strategijskih nuklearnih oružja također ne nailaze na odobravanje, te da na kraju čak i pokušaj stanovite denuklearizacije Evrope, koja bi zahvatila tek oko 4% nuklearnih snaga stacioniranih na evropskom prostoru nailaze na teškoće.

Zaustaviti veliku mašineriju SDI, koja sada već ima i šire međunarodne obrise, također, nije lako. Gorbačov je dao glavnu najavu mogućeg pravca sovjetskog odgovora: ustvrdio je da SSSR neće ostati po strani, da neće

¹ Vidi: R. Vukadinović, »Sastanak u Reykjaviku i američko-sovjetski odnosi«, »Naše teme«, 1986, 10—11, str. 1493—1501.

² *Strategic Survey 1986—1987*, London 1987, str. 93.

³ *Politički referat Centralnog komiteta KPSS XXVII Kongresu KPSS*, Beograd 1986, str. 106.

dopustiti promjenu pariteta na strategijskom planu i da će pronaći takav odgovor koji ga neće uvući u skupu tehnološku utakmicu. Pridržavajući se tvrdnji da Sovjetski Savez ne traži veću sigurnost, ali da neće pristati niti na manju, delegatima XXVII. kongresa KPSS Gorbačov je jasno stavio do znanja da će i SDI biti tretiran na adekvatan način i da će SSSR imati dovoljno snaga da pronađe svoj odgovor.

Sovjetski pogledi na SDI, iako su danas nešto umjereniji i realniji, ipak nisu lišeni zabrinutosti, a toga je svakako svjestan i Gorbačov. Na vojnom planu, čini se, prevladava uvjerenje da SDI ne može bitno poremetiti ukupni balans odnosa i da bi Sovjetski Savez svojim sredstvima neutralizacije, zatim mjerama za razvijanje svoje zaštite, pa i izgradnjom novih interkontinentalnih balističkih raketa ICBM, mogao u velikoj mjeri obezvrijediti koncept strategijske obrane. Otuda nema nekog velikog straha da bi SDI sam po sebi bitno narušio vojnu ravnotežu.

Što se tiče samog tehnološkog izazova i mišljenja da će SDI pokrenuti velik razvoj različitih novih vrsta tehnologija, u Sovjetskom Savezu tvrde da sadašnji stupanj istraživačkih radova zadovoljava postojeću razinu mogućeg uključivanja u najnovije tehnološke tokove, iako je, naravno, riječ o znatnom užem opsegu takva djelovanja i, svakako, nemogućnosti da se konkurira na svjetskom planu.

U skladu s novim velikim ciljevima perestrojke sovjetske privrede i privrednih mehanizama te zahtjevima za bržim tehnološkim razvojem SSSR-a, SDI, odnosno sovjetski način odgovora na nj, ne mora biti poticaj za uvođenje moderne tehnologije. Sovjetska privreda pruža sasvim dovoljno prostora za brži tehnološki razvoj, a bolje korištenje sirovina, sredstava i kadrova moglo bi dati još bolje rezultate. Osim toga, u sovjetskom sistemu alokacije sredstava nema nikakve potrebe za stvaranjem dodatnih stimulansa razvoja koji bi bili izvan plana i budžeta.

Sovjetska privreda ne treba nikakvu strategijsku obranu kao poticaj za bržu tehnološku inovaciju i uključivanje u svjetske tokove, jer je zadaća sveobuhvatne tehnološke modernizacije sagledana kao opći preduvjet sovjetskog ulaska u 21. stoljeće i, istodobno, kao šansa izlaska iz postojeće tehnološke zaostalosti. Uostalom, ne treba zaboraviti da su se Sovjeti i do sada uspješno nosili u velikoj utakmici na planu naoružanja sa SAD, ali da sve te inovacije naoružanja nisu imale nekog bržeg odraza u civilnoj sferi.

Na političkom planu Gorbačov sigurno vidi opasnosti koje bi SDI mogla imati u širem postavljanju Amerike spram svijeta. To, kako se ističe u sovjetskim znanstvenim krugovima, nije samo želja SAD da pomoću SDI nametnu Sovjetskom Savezu skupo tehnološko takmičenje, već je to organizirani napor da se pomoću strategijske obrane američka privreda izbaci u prvi plan i da preko nje Amerika dominira svijetom. Rješavajući pitanja odnosa sa svojim saveznicima i odlučno koračajući putem velikih tehnoloških inovacija, koje bi stimulirao i otvarao strategijski program obrane, Amerika bi mogla imati znatno drukčije mjesto u svijetu, kako u odnosu na saveznike tako isto i na glavnog suparnika — Sovjetski Savez.

Upravo taj politički činilac, koji može pomoći odmicanju SAD od ostalih zemalja i preuzimanje snažnog tehnološkog vodstva, ozbiljna je opasnost koja može bitno udaljiti Sovjetski Savez od SAD. To je ono što osobito za-

brinjava sovjetsko rukovodstvo koje ne bi nikako htjelo da se u novim uvjetima unutrašnjeg prestrojavanja bitno izmijene bilateralne relacije i da američka strana, zahvaljujući tehnološkom razvoju, odmakne daleko naprijed. Pitanje političkog prestiža biti će i dalje sagledavano kao jedan od glavnih kriterija u kojem SDI može biti značajan generator američkog ubrzanog razvoja i pokušaj udaljavanja od druge supersile.

Uz te šire međunarodne odrednice, koje utječu na sovjetsko promatranje SDI, ne smije se zaboraviti niti na *unutrašnju sovjetsku situaciju*. Uz sve tvrdnje da bi razvijanje strategijske obrane dovelo do opasnosti da jača strana pokuša upotrijebiti ta sredstva ili tvrdnje da će u procesu donošenja odluka biti eliminiran čovjek a glavne komande biti će povjerene mašinama, ipak prevladavaju neka druga pitanja. Jedno od njih, koje se čini središnjim, postavio je i Mihail Sergejevič Gorbačov, tvrdeći da ako dođe do realizacije SDI nastat će nova utrka na polju naoružanja koja će zahvatiti sve segmente vojne sile⁴. I to je jedna od središnjih točaka sovjetske zabrinutosti, jer upravo razvijanje novih tehnologija, ubrzana i koncentrirana modernizacija tehnoloških linija i sistema može naći primjenu praktički u svim sferama vojne proizvodnje. Na taj način SDI, čak ako i ne bude nikada posebno razvijen kao strategijska obrana, može postati opasan uzročnik vojno-tehnoloških inovacija. Inovacija na jednoj strani nužno će morati biti praćena inovacijama na drugoj strani, što znači da bi se Sovjetski Savez našao u novoj, također, veoma skupoj vojnoj utakmici.

Drugo značajno pitanje je *odnos sovjetskih vojnih krugova prema SDI*. Ako se radi o shvaćanju da je SDI neprimjenljiv i da se njime ne može mijenjati uspostavljen strategijski balans između supersila, vojska će to lakše podnijeti i neće tražiti direktno uključivanje u veliku utakmicu. Pozivi na američke izvore koji dovode u sumnju vrijednost projekta i podvlače značenje kontramjera, kojima se može relativno lako obezvrijediti SDI, trebali bi umiriti sovjetsku vojsku i pokazati da nije riječ o nekom novom tehnološkom pothvatu koji bi trebalo slijediti na isti način⁵.

No, pitanje tehnoloških inovacija: primjene novih tehnologija u proizvodnji različitih vrsta oružja, svakako, je nešto drugo. U velikom takmičenju koje prati odnose supersila u poslijeratnom svijetu sovjetska strana bila je prisiljena uvijek pratiti na odgovarajućoj distanci američki razvoj. U sadašnjim uvjetima vojska, naravno, neće propustiti da traži to isto. U Gorbačovljevoj perestrojki i težnjama da Sovjetski Savez postane modernije i tehnološki razvijenije društvo automatski se uključuje i pitanje razvoja sovjetskih vojnih snaga na novoj, višoj razini. Time bi se pariralo američkom bržem tehnološkom razvoju i pokušalo slijediti tokove zacrtane raketno-nuklearne ali i sveukupne vojne utakmice.

Ako se, međutim, stvar postavi nešto drukčije, i ako u sovjetskim vojnim krugovima danas prevlada uvjerenje da je strategijska obrambena inicijativa ipak upotrebljiva i da se njome može s vremenom izmijeniti odnos i poremetiti strategijski balans, tada bi i reakcije sovjetskih vojnika bile

⁴ Konferencija za tisak M. S. Gorbačova u Reykjaviku. Vidi: *Reykjavik: Documents and Materials*, Moscow 1987.

⁵ Vidi npr.: *Kosmos: kakim ego vidjet iz Vašingtona*, Moskva 1985.

drukčije. Ne treba zaboraviti da je u svim dosadašnjim etapama velikog takmičenja sovjetska armija uz velike napore i odricanja dobijala adekvatna oružja kojima se išlo u slijed za američkim razvojem. Povijest razvoja naoružanja nakon drugog svjetskog rata to jasno pokazuje, i ako bude ocijenjeno da SDI ima svoju vrijednost, a da su Sjedinjene Države daleko zakoračile u pribavljanju tog novog štita, sovjetski vojni krugovi, koji ne bi raspolagali takvim sredstvima, osjećali bi se veoma nelagodno. Nikakve mjere neutralizacije niti asimetričnog odgovora ne bi ih mogle zadovoljiti, jer bi to bilo prvi put da Sovjetski Savez ne odgovara, odnosno da ne može odgovoriti na američki izazov istim sredstvima vojno-tehnološke sile. To bi, svakako, imalo značajne političke i vojnostrategijske posljedice.

U još uvijek sasvim nedefiniranoj društveno-ekonomskoj perestrojki mjesto sovjetske armije je veoma značajno. Gorbačov za realizaciju svojih planova nužno treba armiju kao snagu koja će podržati reformu i koja će zajedno s KGB-om biti temeljni akter koji odobrava promjene. Zbog toga Gorbačovu nikako nije stalo da ne zadovoljava vojne interese ili da vojsku lišava nekih atributa vojne sile koja, uostalom, ima svoje znatno šire međunarodno značenje.

Pažljivo promatrajući što se događa s SDI u Americi, i prateći diskusije američkih stručnjaka, sovjetska armija vjerojatno veoma pažljivo iščekuje ishod. Ako SDI krene u realizaciju, kako to najavljuje Reaganova administracija i ako se ocijeni da je to upotrebljivo sredstvo zaštite od nuklearnog napada, sovjetska vojska će sigurno tada izraziti svoj interes za dobivanje sličnog instrumenta. Imajući na umu neka prijašnja iskustva odnosa političkog lidera s vojskom (Hruščov), nije teško zaključiti da bi i Gorbačov u takvoj situaciji morao popustiti.

Iz svega toga zaključak je u biti jednostavan: ako se ocijeni da SDI ne mijenja bitno odnose, već samo znači tehnološki stimulans novim inovacijama, sovjetska strana neće ići na identično izgrađivanje sistema svoje strategijske obrane, nego će uložiti značajne napore da aktivno prihvati sve promjene na planu vojno-tehnoloških inovacija.

U drugom slučaju, ako se SDI pokaže kao izvediv projekt, koji može dati stanovit stupanj strategijske obrane i uz sve političke i vojnostrategijske posljedice koje bi otuda proizašle, promijeniti pozicije SAD u svjetskim relacijama, sovjetska armija vršit će snažan pritisak na sovjetsko vodstvo da se krene u izgradnju identičnog sistema, koji bi pokazao da se strategijski balans ne mijenja i da Sovjetski Savez ne zaostaje u nuklearno-raketnoj utakmici s prvom supersilom.

Za Gorbačova niti jedan niti drugi oblik nisu posebno atraktivni, jer svaki od njih zahtijevat će ipak znatna izdvajanja novih sredstava. U prvom slučaju to će biti nešto lakše, međutim, ne treba zaboraviti na dijapazon mogućih vojnih inovacija koje praktički mogu postati toliko sveobuhvatne da njihova cijena, uz cijenu stanovitog sovjetskog asimetričnog kontradjelovanja na SDI, dostigne također zabrinjavajuće razmjere.

Shvaćajući sve opasnosti koje nosi SDI u jednoj ili drugoj varijanti, Gorbačov se trenutno priklanja mišljenju krugova iz Akademije nauka Sovjetskog Saveza koji tvrde da SDI nije apsolutan štit i da ga je moguće eliminirati sovjetskim protumjerama. Utjecajni sovjetski akademici poput Ve-

lihova i Sagdaeva uvjerali su Gorbačova da bi bio suvišan i nepotreban teret krenuti u izgradnju vlastitog sistema, koji k tome ne jamči neku dodatnu sigurnost. Akademik Velihov je inače nazvao čitav sistem SDI velikim »lisenkizmom⁶, podsjećajući na slučaj Lisenka i njegov utjecaj koji je imao na Staljina. Po Velihovu, Reagan se nalazi upravo u takvom odnosu spram onih svojih savjetnika koji mu tvrde da je sistem moguće izgraditi i da bi on mogao postati stanovit svemirski štit apsolutne vrijednosti. Velihov, koji je inače direktor renomiranog atomskog instituta Kurčatov u Moskvi, upozorava da upravo zbog toga Sovjetski Savez ne treba ići u takvu istu utakmicu i da je glavna zadaća sovjetske znanosti i vojne tehnologije da osiguraju adekvatna sredstva kojima se može uništavati svemirska proturaketna stanica u okviru svemirskog sistema obrane. Objasnjavajući američkoj javnosti diskusije koje su se vodile u Sovjetskom Savezu neposredno nakon lansiranja SDI, Velihov je bio izvanredno otvoren, ističući da je kada je prvi put bila organizirana diskusija u Akademiji nauka o SDI dio sovjetskih znanstvenika bio pozitivno naklonjen toj ideji. To je po Velihovu bilo vezano uz retoriku kojom je bio praćen američki pothvat i uvjerenje da je »sasvim atraktivno krenuti od ofenzivnog prema defenzivnom svemirskom oružju⁷. Izražavajući nadu da sovjetsko rukovodstvo neće ući u izgradnju svog sistema strategijske obrane, već će se zadržati na mjerama za eliminiranje i obezvređenje SDI, Velihov je ipak upozorio i na drukčiji mogući pravac razvoja. Naime, ako Sjedinjene Države krenu ozbiljno u realizaciju svog programa i postave stanovite konkretne sisteme u svemiru, biti će veoma teško zadržati takve pozicije i gotovo je sigurno da će tada i Sovjetski Savez krenuti u izgradnju svog SDI.

Akademik R. Z. Sagdeev, direktor akademijskog instituta za svemirska istraživanja, prilikom prezentiranja knjige *Kozmička oružja — dilema sigurnosti* izjavio je da Amerikanci nisu riješili dva osnovna pitanja svog programa: očuvanje neranjivosti svojih borbenih stanica u svemiru i pitanje cijene izgradnje SDI. Izjašnjavajući se u prilog asimetričnih mjera koje će učiniti sistem SDI neefikasnim i Sagdeev je posebno ukazao na njihovu cijenu koja bi trebala biti znatno niža od američkog programa SDI. Jačajući svoja sredstva anti-SDI djelovanja uz manju cijenu Sovjetski Savez može održati strategijski balans i ne uključivati se u nepotrebnu, veliku i skupu utakmicu⁸.

Već pojava spomenute knjige bila je indikativna sama po sebi i može se uklopiti u nov pojam sovjetske glasnosti. Za razliku od prijašnjih veoma šktrih i neargumentiranih saopćenja o tome da SSSR neće zaostati ili da će naći adekvatan odgovor, to je bilo prvi put da se uz maksimalni publicitet objelodanjuju sovjetske kontramjere i praktički zacrtava plan sovjetskog djelovanja. Koliko će taj utjecaj i dalje biti vodeći, ovisi o nizu vanjskih i unutrašnjih razloga. Nije, svakako bez odjeka ostala ni Saharovljeva diskusija na moskovskom Forumu, gdje je on, također, upozorio da je SDI svojevrsna tehnološka obmana i da upravo zbog toga SSSR može ići na »odve-

⁶ Cit. po D. Hollowey, *The SDI and Soviet Union*, u: *Weapons in Space*, ed. by F. A. Long, D. Hafner and J. Boutwell, New York 1986, str. 273.

⁷ »Los Angeles Times«, 24. 7. 1983.

⁸ »The International Herald Tribune«, 18. 12. 1986.

zivanje paketa« i odvajanje pregovora o razoružanju. Sve to bi trebalo smiriti sovjetske pobornike striktnog takmičenja s Amerikom⁹.

Najnovija analiza skupine američkih fizičara koji su na svojoj godišnjoj konferenciji izjavili da su neki problemi vezani uz SDI gotovo nerješivi i da oni duboko sumnjaju u mogućnost realizacije projekta¹⁰, čak i u dugoročnom razdoblju, bit će također korišteni u SSSR-u kao dokaz da ne treba žuriti sa sovjetskim potezima. Kontramjere koje su izvedive i koje ne zahtijevaju neka posebno velika dodatna sredstva mogu se razvijati usporedo s dinamikom američkog projekta. A brzina tehnoloških inovacija unešena u ostale sfere vojnog djelovanja vjerojatno će biti praćena adekvatnim sovjetskim postavljanjem u kojem će biti stalno prisutna želja da se ne zaostane.

Taj mirniji sovjetski pristup rezultat je, svakako, pažljivog praćenja američkih diskusija i svega onog što se događa oko SDI, ali i sovjetskih znanstvenih ocjena koje ne daju velike šanse strategijskoj obrani. Zbog toga se i moglo postići taj umjereniji pristup koji s mnogo više sigurnosti najavljuje sovjetska kontrasredstva i mogućnost održavanja strategijskog balansa. Upravo na tim pretpostavkama pokrenute su i velike sovjetske inicijative za denuklearizaciju Evrope, koje su sada sasvim odvojene od SDI, za koji se želi reći da više ne predstavlja tako veliku smetnju u eventualnom pregovaranju supersila.

* * *

— Sovjetskom Savezu ne odgovara nova utrka u naoružanju a pogotovo ne u sadašnjoj fazi kada se očekuje da bi trebalo učiniti veliki korak naprijed kako bi se smanjila zaostajanja za Sjedinjenim Državama i ušlo spremnije u novo stoljeće. Zbog toga će sovjetska strana nastojati uložiti maksimalan napor da se kombiniranim sredstvima parira SDI, svestrano prateći realizaciju tog značajnog tehnološko-vojnog pothvata koji ima toliko mnogo dodatnih elemenata.

— Iako je trenutno sovjetska politika odvojila SDI od ostalih aspekata pregovora o razoružanju, nema sumnje da će SDI biti stalno prisutan i da će u pogodnim trenucima, pod uvjetom da pregovori uspiju, SSSR nastojati uključiti i razgovore o SDI u ukupnu tematiku razoružanja.

— Na unutrašnjem planu važeći oprezno između želje da se očuva strategijski balans i održi hod u pravcu inovacija, Gorbačov će željeti sve to ostvariti s minimalnim ekonomskim izdvajanjima, ali ipak vodeći računa da se ne ugroze vojni interesi i da ne dobije vojsku protiv sebe. U tom će laviranju biti potrebno uložiti mnogo truda i umješnosti, a sve to u stalnom praćenju onoga što radi druga strana i motreći kako se ona pokušava postrojiti u svemiru.

— Shvaćajući da je SDI u ovom dosta delikatnom trenutku za Gorbačova jedno od važnih pitanja nema dvojbe da će se s posebnom pažnjom pratiti svi posredni koraci Sjedinjenih Država koji bi, istodobno, trebali pokazati koliko je i da li je američkoj administraciji, a svakako i Zapadu,

⁹ Vidi: R. Vukadinović, »Svijet bez nuklearnog oružja«, »Međunarodna politika«, 1987, 898, str. 24—26.

¹⁰ »The International Harold Tribune«, 24. 4. 1987.

stalo do novog sovjetskog kursa na čelu sa Gorbačovom; ili smatraju da im to nije u dugoročnom interesu. SDI može biti veoma značajan indikator takvog odnosa, a sovjetska strana sigurno neće propustiti priliku da putem njega ispita i šire zapadne političke stavove.

— Strategijski balans, kao ukupna suma svega onoga što je Sovjetski Savez postigao na planu svoje sigurnosti, stvaranja specijalnog odnosa na vrhu i postizanja statusa supersile, niti SDI neće dovesti u pitanje. Čak ako bi strategijska obrana dobila znatno veći zamah, i ako ova i slijedeća administracija odluče ići u tom pravcu, sovjetsko rukovodstvo (da li Gorbačov ili netko drugi) bit će uvijek zainteresirano da po cijenu najvećih odricanja prate američke inicijative i da u tom duelu supersila ne posustanu.

— Prateći razvoj SDI i tražeći eventualnu mogućnost za postizanje sporazuma sa Sjedinjenim Državama oko strategijske obrane sasvim je sigurno da će Sovjetski Savez nastaviti svoje istraživačke radove, kako na polju anti-satelitske obrane ASAT tako i svih ostalih kontramjera i onih mjera koje bi se jednog dana mogle pojaviti u sovjetskom sistemu strategijske obrane.

— Svemir stoga neće postati neka nova arena velikog takmičenja koja bi isključila ostale oblike, on će biti samo dodatni prostor u kojem dvije velike supersile u stanju nepovjerenja i nemogućnosti realizacije drukčijih odnosa traže put održavanja balansa sile smatrajući to svojom sigurnošću.

Radovan Vukadinović

GORBATCHOV AND THE STRATEGIC DEFENCE INITIATIVE (SDI)

Summary

The American project of Strategic Defence Initiative (SDI) is a political, military, and technological challenge to the USSR. The economic and political processes initiated by Gorbachov's ideology of accelerated modernization may be seriously disturbed if a new rearmament race should begin. The Soviet Union will have given a successful answer to SDI if it successfully limits the risk of a military threat and maintains the existing strategic balance, stimulates its own technological innovations, satisfies the interests of the military, and secures the means for economic growth. It may be expected that the USSR leadership will carefully watch all the aspects of SDI development and that it will at the same time produce alternative answers in tune with the internal political and economic situation and the course of international political relations.